

LIETUVOS NACIONALINĖS MARTYNO MAŽVYDO BIBLIOTEKOS
2023 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

2024 m. vasario 15 d.
Vilnius

VADOVO PRANEŠIMAS

Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos, kuri yra integrali valstybės informacijos politikos, kultūros, švietimo, mokslo, ekonomikos pažangos dalis, vienas pagrindinių strateginių tikslų – kurti visiems atvirą, įtraukią informacinę ir kultūrinę erdvę. Nacionalinės bibliotekos pagrindinė strateginė kryptis – vertės kūrimas visuomenei, prisidedant prie Lietuvos visuomenės pažangos spartinimo ir valstybės tarptautinio konkurencingumo didinimo.

Apžvelgus 2023 metų Nacionalinės bibliotekos veiklą, galima konstatuoti, kad organizacija per ataskaitinį laikotarpį daug dėmesio skyrė visuomenei ir valstybei kuriamai vertei užtikrinti, prisidėjo prie valstybės kultūros politikos įgyvendinimo, plėtojo partnerystės strategijas, gilinosi į europinį ir pasaulinį nacionalinių bibliotekų veiklų kontekstą, analizavo aplinkos ir bendruomenės, kurioje veikia biblioteka, unikalumą ir pokyčius.

Pagrindiniai minėtini bibliotekos pasiekimai:

2023 m. gegužės mėn. duris atvėrė naujas Nacionalinės bibliotekos padalinys – Amerikos skaitykla. Ši skaitykla – išskirtinė demokratiška erdvė darbui, savišvietai, laisvalaikiui, padėsianti stiprinti draugystę su JAV, skatinsianti dalytis bendra atsakomybe už demokratijos vertybių likimą Lietuvoje.

Mokslo ir enciklopedijų leidybos centro sėkmingas integravimas padėjo tvirtus bendros ekspertinės, mokslinės ir leidybinės veiklos pagrindus.

Tęsiamas bendradarbiavimas su Lietuvos Respublikos Seimo Ateities komitetu. Metų pabaigoje kasmetinėje penktojoje išvalgų konferencijoje-forume „Pasaulinės tendencijos ir nacionalinis saugumas. Išvalgos. Iššūkiai. Scenarijai“, kuris buvo skirtas strategiškai numatyti ir įvertinti įvairius įvykių scenarijus (pasaulinio, regioninio ar nacionalinio lygmens), 2024 metais vienaip ar kitaip galinčius būti susijusius su Lietuva, savo prognozes pateikė Lietuvos mokslininkai ir politikai.

Toliau sėkmingai įgyvendintos nacionalinės Skaitymo skatinimo programos veiklos: įsibėgėjo iniciatyvos „Tėčiai skaito vaikams“ veiklos; užmezgus partnerystę su Užsienio reikalų ministerija „Knygų starto“ lauknešėliai buvo dalijami ir šeimoms, susilaukusioms naujagimių užsienyje, ir pan.

Didelio bibliotekos lankytojų susidomėjimo sulaukė įvairiapusė „Vilnius 700“ renginių programa. Visus metus vykdytomis priemonėmis siekta aktualizuoti Nacionalinės bibliotekos vaidmenį saugant ir įprasminant tautos istorinę ir kultūrinę atmintį. Šiuo tikslu buvo atlikti moksliniai tyrimai, kurių rezultatai leido įgyvendinti dvi dokumentines parodas „URBS: žmonės ir knygos“ ir „Vilniaus ORT technikumai – langas į ateitį“. Taip pat organizuotos dvi tarptautinės mokslinės konferencijos „Europa. Sostinė. Tapsmas: XIX–XXI a. Vilnius“ ir „Spaudos centrai ir periferijos ankstyvųjų Naujųjų laikų Europoje“, leidusios sutelkti tarptautines tarpdisciplinines tyrėjų bendruomenes.

Nacionalinės bibliotekos darbotvarkėje ir toliau itin svarbi išlieka Ukrainos tema. Su Ukraina susiję mūsų projektai, renginiai, veiklos tikrai nesibaigia. Tai rodo didelio susidomėjimo sulaukęs Ukrainos bibliotekininkų forumas, metinė jų konferencija „Ukrainos bibliotekos: ateities vizija“ ir kitos susijusios veiklos.

Strateginiu tikslu ir toliau išlieka pridėtinę vertę visuomenei kuriantys Nacionalinės bibliotekos projektai. Pradėti įgyvendinti ambicingi projektai „E-kultūros platforma (vieningas suskaitmeninto ir skaitmeninio kultūros ir audiovizualinio turinio, elektroninių paslaugų ir

sklaidos portalas)“, „Kultūros paveldo informacinių sistemų konsolidavimas ir modernizavimas“ ir „Kultūros sektoriaus bendrųjų, vadybinių ir profesinių kompetencijų tobulinimas“. Iki 2026 m. planuojama įgyvendinti 60 projektų, jų bendra vertė – 30 milijonų eurų.

Prie Nacionalinės bibliotekos sėkmingo veiklų plėtojimo prisidės ir parengtas naujas dokumentas, kuriuo įtvirtinamos pagrindinės bibliotekos 2024–2026 m. strateginės veiklos kryptys ir prioritetai.

Aidas Sinkevičius

Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
generalinio direktoriaus pavaduotojas infrastruktūrai,
laikinei einantis generalinio direktoriaus pareigas

I SKYRIUS STRATEGINIŲ IR VEIKLOS TIKSLŲ ĮGYVENDINIMAS

1 lentelė. Veiklos tikslo „Plėtoti Lietuvos bibliotekų sistemos veiklas, kultūros ir mokslo institucijų sąveiką, duomenų kaupimą ir apdorojimą bei stiprinti informacines ir kultūrinės visuomenės kompetencijas“ poveikio rodikliai

Poveikio rodiklis (matavimo vienetai)	Pradinė poveikio rodiklio reikšmė (metai)	Faktinės poveikio rodiklio reikšmės			Siekstina poveikio rodiklio reikšmė (2023 metai)	Nacionaliniame pažangos plane nustatytos siektinos poveikio rodiklio reikšmės	
		2021 metai	2022 metai	2023 metai		2025 m.	2030 m.
1	2	3	4	5	6	7	8
1.1. E-08-001-11-01-01 Lietuvos publikuotų dokumentų archyvinio fondo surinkimo pilnumas (procentai)	84,5 (2016)	95	95	101	93	Netaikoma	Netaikoma
1.2. E-08-001-11-02-01 Virtualioje elektroninio paveldo informacinėje sistemoje (VEPIS) prieinamų Lietuvos bibliotekų suskaitmenintų ir skaitmeninių kultūros paveldo objektų dalis (procentai)		14,5	13,01	56,6	98	Netaikoma	Netaikoma
1.3. E-08-001-11-03-01 Lankytojų pasitenkinimo teikiamomis paslaugomis indeksas (procentai)	88,6 (2020)	-	86	-	-	Netaikoma	Netaikoma

Duomenų šaltinis: Nacionalinės bibliotekos padalinių veiklos ataskaitos

Pažymėtina, kad Nacionalinės bibliotekos veiklos tikslo poveikio rodiklis „Virtualioje elektroninio paveldo informacinėje sistemoje (VEPIS) prieinamų Lietuvos bibliotekų suskaitmenintų ir skaitmeninių kultūros paveldo objektų dalis (procentai)“ nebuvo pasiektas užtrukus techninių sutrikimų šalinimui, tik 2023 m. spalio mėn. pradėti publikuoti bibliotekų suskaitmeninti periodiniai leidiniai. Šio tipo dokumentai sudaro didžiąją dalį visų suskaitmenintų dokumentų.

Nacionalinės bibliotekos veiklos tikslas „Plėtoti Lietuvos bibliotekų sistemos veiklas, kultūros ir mokslo institucijų sąveiką, duomenų kaupimą ir apdorojimą bei stiprinti informacines ir kultūrinės visuomenės kompetencijas“ buvo įgyvendintas pilna apimtimi: užtikrintas Lietuvos ir su Lietuva susijusio publikuoto ir rankraštinio kultūros paveldo kaupimas ir išsaugojimas, virtualios elektroninio paveldo sistemos turinio atitikimas visuomenės poreikiams; užtikrinta prieiga prie Nacionalinės bibliotekos dokumentų fondo ir pasaulio informacijos išteklių bei ugdytos visuomenės informacinės ir kultūrinės kompetencijos; palaikyta Nacionalinės bibliotekos valdoma infrastruktūra; vykdyti informacijos ir komunikacijos mokslų taikomieji tyrimai; užtikrinta terminijos, metodinių priemonių bei enciklopedijų kūrimo bei ekspertinė veikla; tobulintos Lietuvos bibliotekų sektoriaus specialistų kompetencijos; rengti ir įgyvendinti tyrimų, mokslinės produkcijos leidybos bei sklaidos projektai. Veiklos tikslo uždavinių įgyvendinimo proc. – 97–100.

II SKYRIUS PROGRAMŲ ĮGYVENDINIMAS

Nacionalinė biblioteka, įgyvendindama išsikeltus veiklos tikslus bei prioritetus, 2023 m. vykdė vieną veiklos programą – „Visuomenės informacinis aprūpinimas ir informacijos politikos įgyvendinimas“ (toliau – Programa).

2 lentelė. Valstybės veiklos srityse įgyvendinamos programos, pažangos ir tęstinės veiklos uždaviniai, jų asignavimai ir kitos lėšos bei poveikio rodikliai

Valstybės veiklos srities, programos, pažangos arba tęstinės veiklos uždavinio, poveikio rodiklio kodas	Valstybės veiklos srities, programos, pažangos arba tęstinės veiklos uždavinio, poveikio rodiklio pavadinimas	Asignavimai ir kitos lėšos (tūkst. Eur)				Poveikio rodiklių reikšmės						
		Planas (įskaitant patikslinimus)	Vykdymas	Plano įvykdymo proc.	Vykdymas nuo pažangos uždavinio įgyvendinimo pradžios	Faktinė poveikio rodiklio reikšmė		Siektina poveikio rodiklio reikšmė	Faktinė poveikio rodiklio reikšmė	Poveikio rodiklio pasiekimo proc.	Siektina poveikio rodiklio reikšmė	
						2021 metais	2022 metais				2023 metais	2023 metais
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
08	Kultūros ir visuomenės informavimo valstybės veiklos sritis	12821,0	12707,6	99,12								
08-001	Visuomenės informacinis aprūpinimas ir informacijos politikos įgyvendinimas	12821,0	12707,6	99,12								
08-001-11-01	Užtikrinti Lietuvos ir su Lietuva susijusio publikuoto ir rankraštinio kultūros paveldo kaupimą ir išsaugojimą	3298,1	3298,1	100								

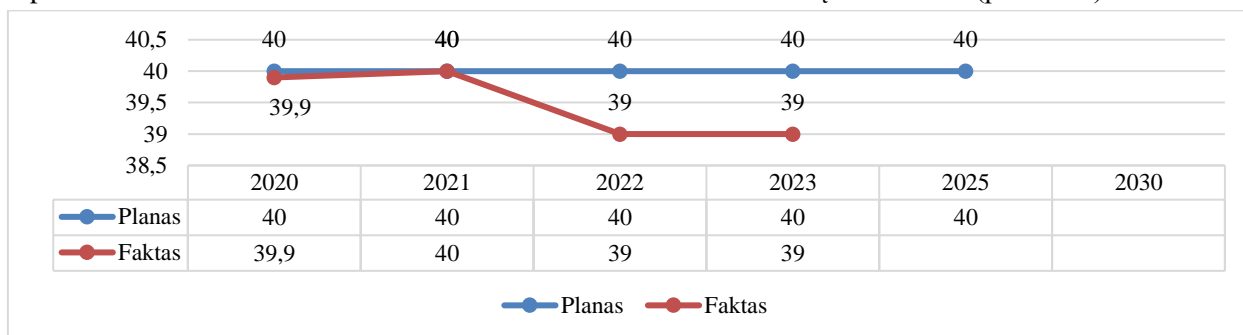
R-08-001-11-01-01	Būtino konservuoti ir restauruoti bibliotekos dokumentų fondo dalis (procentai)					40	39,48	40	39,8	101		
08-001-11-02	Užtikrinti kuriamos virtualios elektroninio paveldo sistemos turinio atitikimą visuomenės poreikiams	208,0	208,0	100								
R-08-001-11-02-01	Virtualiųjų apsilankymų VEPIS sistemoje skaičiaus pokytis lyginant su praėjusiais metais (procentai)					-6,17	48,34	9	-8,59	-95		
08-001-11-03	Užtikrinti prieigą prie Nacionalinės bibliotekos dokumentų fondo ir pasaulio informacijos išteklių bei ugdyti visuomenės informacines ir kultūrinės kompetencijas	6317,4	6253,7	98,99								
R-08-001-11-03-01	Lankytojų skaičius (tūkst. žm.)					2790,6	3402,5	2800	5172,5	184		
R-08-001-11-03-02	Paslaugų, įtrauktų į Kultūros paso paslaugų rinkinį, skaičius (vienetai)					7	8	10	16	160		
08-001-11-04	Plėtoti ir palaikyti Nacionalinės	1128,3	1126,6	99,85								

	bibliotekos valdomą infrastruktūrą siekiant užtikrinti skaitmeninių paslaugų plėtrą ir infrastruktūros kibernetinį saugumą											
R-08-001-11-04-01	Viešųjų bibliotekų viešosios interneto prieigos vietų, kuriose naudojama ne mažesnė kaip 30 Mbps interneto sparta, dalis (procentai)					93	93,66	95	94,04	99		
08-001-11-05	Vykdyti mokslinius taikomuosius tyrimus, terminijos ir metodinių priemonių, enciklopedijų kūrimo bei ekspertinę veiklą, rengti mokslo ir sklaidos projektus, koordinuoti Lietuvos bibliotekų sektoriaus specialistų kompetencijų ugdymą	1869,1	1821,1	97,43								
R-08-001-11-05-01	Mokslinių publikacijų skaičius, tenkantis vienam metodininkui-tyrėjui (vienetai)					0,81	0,83	0,8	3,59	448,8		

R-08-001-11-05-02	Bibliotekų darbuotojų mokymų kokybės ir efektyvumo įvertinimo indeksas (procentai)					89	92	85	92	108		
R-08-001-11-05-03	Lietuvos mokslo tarybos vertinimui pateiktų mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir meno veiklos publikacijų skaičius (vienetai)					17	27	20	27	135		
1. Lietuvos Respublikos valstybės biudžetas, iš viso		12821,0	12707,6	99,12								
iš jo:		12821,0	12707,6	99,12								
1.1. valstybės biudžeto lėšos												
1.2. bendrojo finansavimo lėšos												
1.3. Europos Sąjungos ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšos												
1.4. pajamų įmokos ir kitos pajamos		380,0	300,3	79								
2. Kiti šaltiniai, išskyrus valstybės valdomų įmonių lėšas ir valstybės kontroliuojamų viešųjų įstaigų lėšas (Europos Sąjungos finansinė parama projektams įgyvendinti ir kitos teisėtai gautos lėšos, nurodant atskirus šaltinius)												
3. Valstybės valdomų įmonių lėšos												
4. Valstybės kontroliuojamų viešųjų įstaigų lėšos												
Iš viso 01 programai (1 + 2 + 3 + 4)		12821,0	12707,6	99,12								
Iš viso 01 valstybės veiklos sričiai (1 + 2 + 3 + 4)		12821,0	12707,6	99,12								

08-001-11-01 Tęstinės veiklos uždavinys – Užtikrinti Lietuvos ir su Lietuva susijusio publikuoto ir rankraštinio kultūros paveldo kaupimą ir išsaugojimą

1 paveikslas. Būtino konservuoti ir restauruoti bibliotekos dokumentų fondo dalis (procentai).



Duomenų šaltinis: Nacionalinės bibliotekos padalinių veiklos ataskaitos

Rodiklio „Būtino konservuoti ir restauruoti bibliotekos dokumentų fondo dalis (procentai)“ rezultatų pasiekimas 2021–2023 m. laikotarpiu išlieka stabilus.

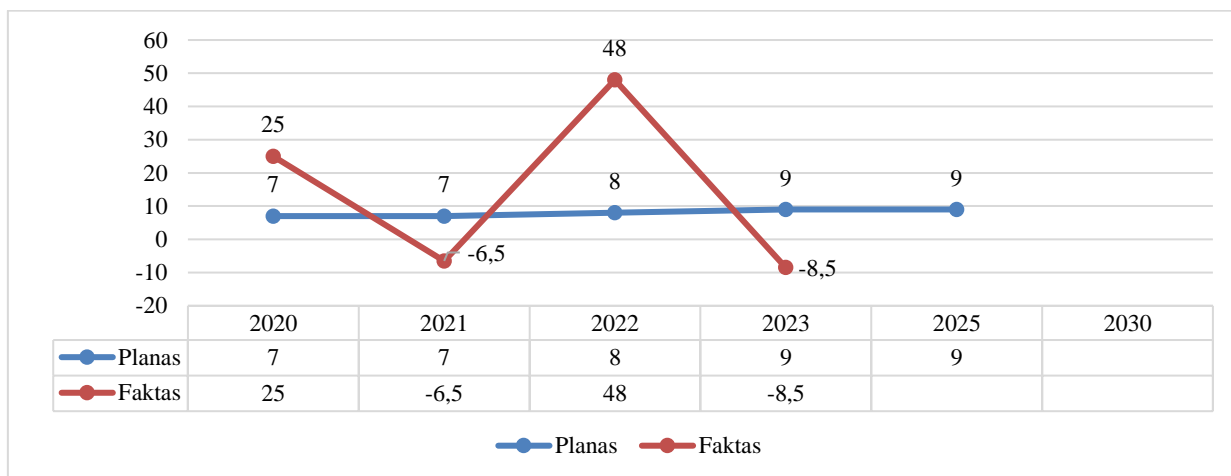
Ataskaitiniais metais sėkmingai baigtas Vilniaus žydų viešosios bibliotekos dokumentų fondo (10 289 fiz. vnt.) integravimas į Nacionalinės bibliotekos fondą.

Siekiant pagerinti Nacionaliniame publikuotų dokumentų archyve saugomų XIX a. pabaigos – XX a. pradžios dokumentų būklę ir jų saugojimo sąlygas, Nacionalinės bibliotekos Dokumentų konservavimo ir restauravimo skyrius atliko tyrimą bei parengė rekomendacijas, kuriomis vadovaujantis buvo sistemingai atliekamas fondo dokumentų popieriaus rūgštingumo ir fizinės būklės vertinimas, atrinkti dokumentai – skaitmeninami. Siekiant užtikrinti sklandų visuomenės informacinį aprūpinimą didžiąją dalimi (pasiekimo proc. – 74 proc.) įgyvendintas valstybinės einamosios, nacionalinės retrospektyviosios ir lituanikos bibliografinių įrašų Lietuvos integralioje bibliotekų informacinėje sistemoje (LIBIS) parengimo planas (planuota – 55 tūkst. vnt., įgyvendinta – 40,9 tūkst. vnt.). Daug dėmesio ataskaitiniais metais buvo skiriama jau esančių bibliografinių įrašų metaduomenų kokybei gerinti, per 2023 m. buvo iš esmės redaguota ir papildyta 269 931 bibliografinis įrašas.

Šio tęstinės veiklos uždavinio rezultatai, susiję su informacijos išteklių duomenų kaupimu ir apdorojimu, reikšmingai prisidėjo prie Nacionalinės bibliotekos veiklos tikslo „Plėtoti Lietuvos bibliotekų sistemos veiklas, kultūros ir mokslo institucijų sąveiką, duomenų kaupimą ir apdorojimą bei stiprinti informacines ir kultūrinės visuomenės kompetencijas“ įgyvendinimo. Taip pat šio uždavinio rezultatai prisidėjo ir prie kultūros ministro valdymo srities 1 veiklos prioriteto „Kultūros vaidmens stiprinimas asmens, visuomenės ir valstybės raidoje“ bei 2 veiklos prioriteto „Kultūros paslaugų prieinamumo ir kokybės gerinimas“ įgyvendinimo.

08-001-11-02 Tęstinės veiklos uždavinys – Užtikrinti kuriamos virtualios elektroninio paveldo sistemos turinio atitikimą visuomenės poreikiams

2 paveikslas. Virtualiųjų apsilankymų VEPIS sistemoje skaičiaus pokytis lyginant su praėjusiais metais (procentai)



Duomenų šaltinis: Nacionalinės bibliotekos padalinių veiklos ataskaitos

Šio kriterijaus reikšmė yra ženkliai mažesnė, nei planuota, dėl šių priežasčių: 2022 m. visuomenei pristatytas atnaujintas portalas *epaveldas.lt* buvo pritaikytas visoms populiariausioms naršyklėms, taip pat aktyviai vykdytos sukurtų naujų interaktyvių paslaugų ir įrankių, kolekcijų ir parodų viešinimo veiklos, tad planuota rodiklio reikšmė buvo stipriai viršyta: planuota, proc. – 8, įgyvendinta, proc. – 48 (pasiekimo proc. – 537). 2023 m. portalo lankymo tendencijos stabilizavosi. Vis dėlto reikėtų atkreipti dėmesį, kad, išskyrus išskirtinius 2022 m. rezultatus, lankytojų skaičius portale buvo didžiausias per pastaruosius metus. Nacionalinė biblioteka planuoja sistemingai įgyvendinti suplanuotas portalo *epaveldas.lt* turinio ir paslaugų viešinimo priemones, kurios, tikėtina, leis pasiekti stabilesnius lankytojų pokyčio rodiklio rezultatus.

2023 m. ir toliau buvo gerinama suskaitmeninto kultūros paveldo objektų metaduomenų kokybė, taip prisidedant prie jų didesnio atvėrimo pakartotiniam panaudojimui (skaitmenintiems KPO, esantiems portale *epaveldas.lt*, suteikiama laisvesnė licencija). Vėliau objektai eksportuojami į *Europeana* platformą, kurioje net 96,7 proc. (planuota, proc. – 80) iš visų šioje sistemoje prieinamų suskaitmenintų Lietuvos kultūros paveldo objektų atitinka ne žemesnę kaip trečią duomenų kokybės kategoriją.

Ataskaitiniais metais taip pat pasirašytos 3 autorinės licencinės sutartys su autoriais ar jų teisių paveldėtojais dėl knygų (6 pavad.) skaitmeninimo ir jų viešinimo portale *epaveldas.lt*.

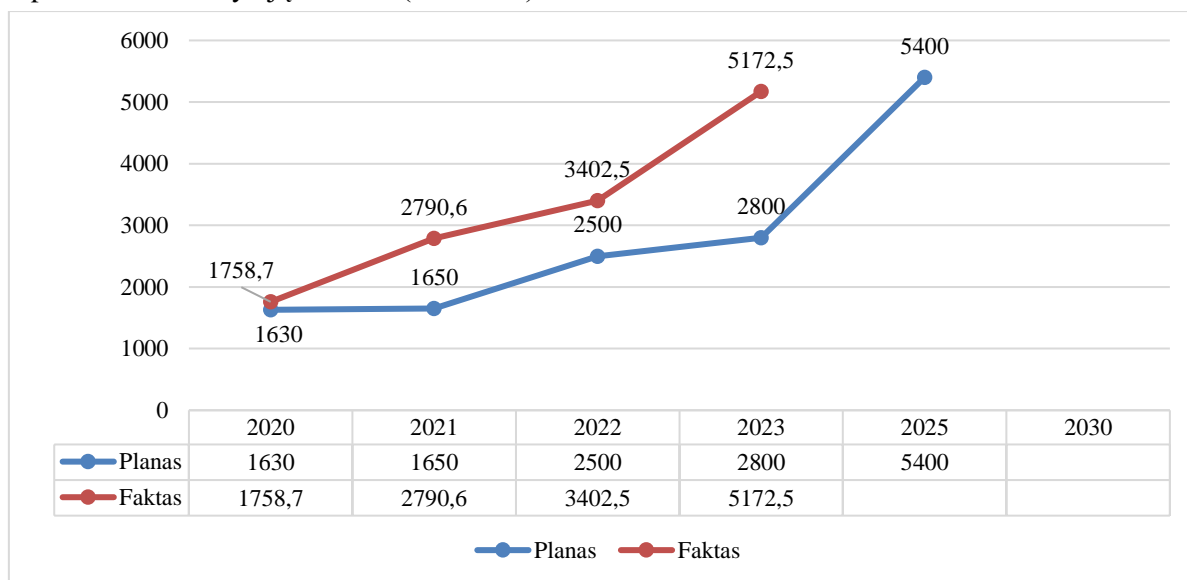
Kaip jau buvo minėta, Nacionalinė biblioteka pradėjo įgyvendinti Kultūros ir kūrybingumo plėtros programos pažangos priemonės Nr. 08-001-04-01-03 „Investicijos į kultūros išteklių skaitmeninimą ir prieinamumą“ projektą „E-kultūros platforma (vieningas suskaitmeninto ir skaitmeninio kultūros ir audiovizualinio turinio, elektroninių paslaugų ir sklaidos portalas)“. Juo siekiama sukurti bendrą suskaitmeninto ir skaitmeninio kultūros ir audiovizualinio turinio, elektroninių paslaugų ir sklaidos portalą. Taip bus prisidėta prie efektyvesnio Lietuvos kultūrinio palikimo išsaugojimo ir sklaidos.

Šio tęstinės veiklos uždavinio rezultatai, susiję su virtualios elektroninio paveldo sistemos turinio plėtra, reikšmingai prisidėjo prie Nacionalinės bibliotekos veiklos tikslo „Plėtoti Lietuvos bibliotekų sistemos veiklas, kultūros ir mokslo institucijų sąveiką, duomenų

kaupimą ir apdorojimą bei stiprinti informacines ir kultūrinės visuomenės kompetencijas“ įgyvendinimo. Taip pat šio uždavinio rezultatai prisidėjo ir prie kultūros ministro valdymo srities 3 veiklos prioriteto „Integralios kultūros paveldo apsaugos ir aktualizavimo politikos stiprinimas“ įgyvendinimo. Tęstinės veiklos uždavinio rezultatai taip pat reikšmingai prisidėjo prie Vyriausybės programos projekto (darbo) „Kultūros svarba asmens, visuomenės ir valstybės raidai“ veiksmo Nr. 2.1.7. „Užtikrinti visiems gyventojams universalią prieigą prie skaitmeninių kultūros išteklių, diegiant integralius organizacinius ir technologinius sprendinius“ įgyvendinimo.

08-001-11-03 Tęstinės veiklos uždavinys – Užtikrinti prieigą prie Nacionalinės bibliotekos dokumentų fondo ir pasaulio informacijos išteklių bei ugdyti visuomenės informacines ir kultūrinės kompetencijas

3 paveikslas. Lankytojų skaičius (tūkst. žm.)



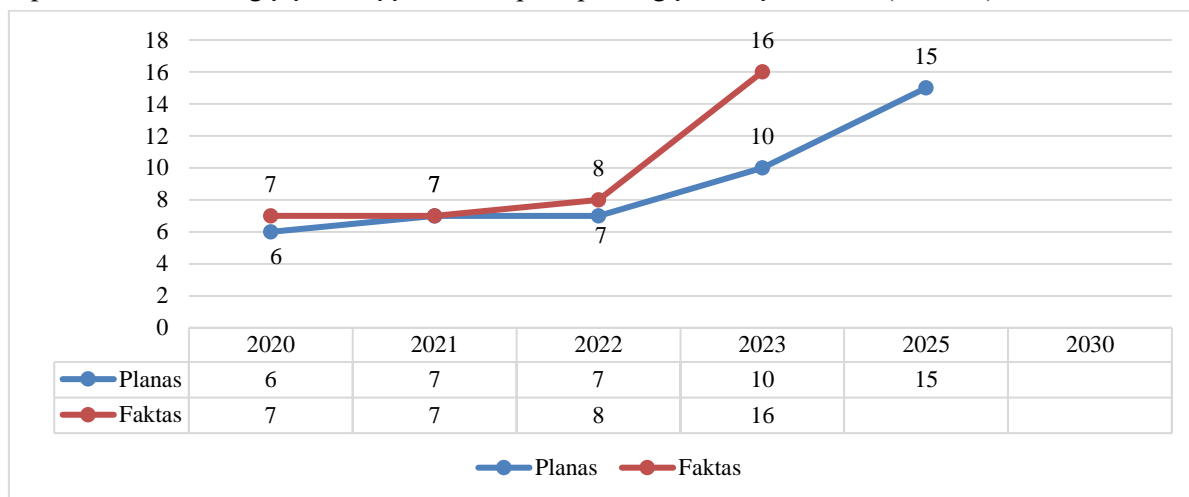
Duomenų šaltinis: Nacionalinės bibliotekos padalinių veiklos ataskaitos

Nacionalinės bibliotekos lankytojų skaičiaus pokytis 2021–2023 m. išlaiko stabilias augimo tendencijas.

Paminėtina, jog 2023 m. fizinių apsilankymų skaičius, lyginant su 2022 m., Nacionalinėje bibliotekoje išaugo 18 proc. (2022 m. – 296 726, 2023 m. – 352 475). Tradiciškai daugiausia lankytojų sulaukta gegužės–birželio ir rugsėjo–gruodžio mėnesiais. Vidutiniškai per mėnesį apsilankė 29,3 tūkst. lankytojų, per dieną – virš 980 lankytojų. Palangos vasaros skaitykloje 2023 m. apsilankė daugiau kaip 6,8 tūkst. lankytojų.

Virtualių lankytojų skaičius 2023 m. itin išaugo ir yra didžiausias per pastaruosius ketverius metus – 4 822 951 (palyginti: 2020 m. – 1 510 803, 2021 m. – 2 628 915, 2022 m. – 3 105 816). Tai lėmė Mokslo ir enciklopedijų leidybos centro integravimas į Nacionalinės bibliotekos sudėtį ir daug virtualių lankytojų sulaukiančių portalų (*vle.lt*, *mle.lt*) administravimo perėmimas.

4 paveikslas. Paslaugų, įtrauktų į Kultūros paso paslaugų rinkinį, skaičius (vienetai)



Duomenų šaltinis: Nacionalinės bibliotekos padalinių veiklos ataskaitos

2023 m. Nacionalinės bibliotekos specialistai reaguodami į besikeičiančius lankytojų poreikius bei siekdami gerinti teikiamų paslaugų kokybę parengė 8 naujas edukacines programas, kurios buvo įtrauktos Kultūros paso paslaugų rinkinį.

Ataskaitiniu laikotarpiu atnaujintas siūlomų edukacijų sąrašas, vykdytos naujos edukacijos, patvirtintos Kultūros paso programoje, bei vykdyta intensyvi edukacinė veikla Palangos vasaros skaitykloje. Tai lėmė ir padidėjusį edukacinių užsiėmimų dalyvių skaičių: bendras dalyvių skaičius – 15 011, iš jų virtualių edukacijų dalyvių skaičius – 6 337 (palyginimui: 2022 m. surengtose edukacinėse veiklose bendrai dalyvavo 11 937 žmonės).

Siekiant užtikrinti prieigą prie Nacionalinės bibliotekos dokumentų fondo ir pasaulio informacijos išteklių buvo įgyvendintos ir kitos svarbios veiklos: 2023 m. buvo užprenumeruota 4 174 el. knygų licencijų (1 654 el. knygų pavadinimų) bei įsigyta 187 „Taylor & Francis“ elektroninės knygos; pagal parengtą duomenų bazių įsigijimo Nacionalinei ir Lietuvos bibliotekoms grafiką įsigytos šios duomenų bazės: „Delfi Plus“ ir „15minMAX“ mokamo turinio platformos, „Vyturys“ (ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikų literatūra), *Medici.tv*, ELTA, „Infoplex“ bei „Naxos Music Library“. Vykdydama aktyvią viešinimo veiklą pavyko pasiekti ir viršyti planuotus susijusio rodiklio „Turinio vienetų peržiūrų Nacionalinės bibliotekos Lietuvos viešosioms bibliotekoms prenumeruojamose lietuviškose ir užsienio licencijuojamose duomenų bazėse skaičius (tūkst. vnt.)“ rezultatus (planuota – 200 tūkst. vnt., įgyvendinta – 313 tūkst. vnt. (pasiekimo proc. – 157)).

2023 m. Nacionalinė biblioteka kartu su Vyriausybės strateginės analizės centru ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija įgyvendino svarbų analitinės informacijos sklaidos projektą – Lietuvos integralioje bibliotekų informacijos sistemoje sukūrė Analitinės informacijos biblioteką (AIB). Joje sistemingai kaupiami, naudojami ir viešinami analitiniai išteklių. Šioje įrodymų ir analitinės informacijos bibliotekoje jau paskelbta apie 1 700 Lietuvoje atliktų tyrimų. Biblioteka ir toliau bus pildoma naujų tyrimų duomenimis ir įrodymais.

Svarbu išskirti ir ataskaitiniais metais įgyvendintas skaitymo skatinimo iniciatyvos „Knygų startas“ veiklas, kurios visuomenei suteikė prieigą prie ankstyvojo skaitymo įgūdžius lavinančių priemonių: visos „Knygų starto“ lauknešėlio dalys buvo pagamintos, supakuotos ir pristatytos ligoninėms; naujagimių tėvams išdalintas planuotas lauknešėlių kiekis (27 tūkst.). Projektas buvo pristatomas masiniuose renginiuose: Vilniaus knygų mugėje pristatytos veiklos

mažiausiems dalyviams, kartu su teatru vaikams „Pradžia“ surengti teatriniai žaidimai su knyga „Kapt kapt kapt“; dalyvauta projekto „Vilnius skaito“ veiklose, festivaliuose „Vaikų knygų sala“, „Nuotykių tęsiasi“, „Sostinės dienos“. Paminėtina, kad 2023 m. skaitymo skatinimo programos įgyvendinimo planas apėmė net 10 priemonių. 2 iš jų buvo visiškai naujos, tad buvo sukurti jų įgyvendinimo planai ir pradėtos veiklos, pvz.: festivalyje „Vaikų knygų sala“ visuomenei buvo pristatytas iniciatyvos „Skaitymo ambasadorius“ atstovas.

Įgyvendinant šio veiklos uždavinio priemonę „Organizuoti ir vykdyti Nacionalinės bibliotekos veiklos aprūpinimą bei projektinę veiklą“, per ataskaitinį laikotarpį parengtos 47 paraiškos (palyginimui: 2022 m. – 34), pritraukta 1 007 534,85 Eur projektinių lėšų. Daugiausia pateiktų projektų paraiškų skirta bibliotekos turinio pakartotiniam naudojimui, sklaidai ir leidybai (24), neformaliajam ugdymui (7), turinio aktualizavimui ir tyrimams (6).

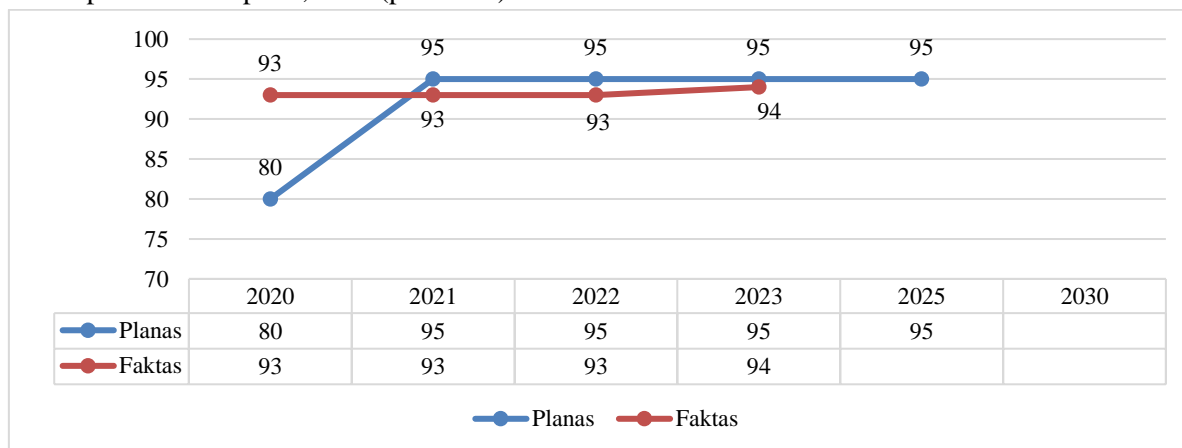
Įgyvendinant šio veiklos uždavinio priemonę „Organizuoti ir vykdyti kultūrinės edukacijos informacinės sistemos palaikymą, priežiūrą, viešinimą ir sklaidą“ organizuoti ir įgyvendinti 2 Kultūros paso kvietimai teikti paraiškas. Iš viso pateiktos 1 808 paraiškos. Prie sistemos prisijungė 1 290 paslaugų teikėjų (563 fiziniai asmenys ir 727 juridiniai asmenys), sistemoje registruotos 4 802 galiojančios Kultūros paso edukacijos. Prie sistemos per 2023 m. prisijungė visos Lietuvos mokyklos ir 8 lituanistinės užsienio mokyklos. Kultūros paso paslaugas užsako bei administruoja 6 221 pedagogas ar Kultūros paso koordinatorius mokykloje. Ataskaitiniais metais naudojantis Kultūrinės edukacijos informacine sistema pateikti 29 256 užsakymai, įvyko 25 991 edukacija. Mokiniais buvo skirta 4 mln. eurų, išleista 3 207 773 Eur (81 proc.), Kultūros paso veiklose dalyvavo 75 proc. Lietuvos ir lituanistinių užsienio mokyklų mokinių.

2023 metų lapkričio mėnesį Kultūrinės edukacijos informacinė sistema pristatyta skaitmeninių inovacijų konkurse „Skaitmeninis knygnešys“, kurį vykdo Informacinės visuomenės plėtros komitetas. Šiame konkurse Kultūrinės edukacijos sistema pelnė du apdovanojimus – geriausių sprendimų Lietuvai ir publikos simpatijų kategorijose.

Šio tęstinės veiklos uždavinio rezultatai reikšmingai prisidėjo prie Nacionalinės bibliotekos veiklos tikslo „Plėtoti Lietuvos bibliotekų sistemos veiklas, kultūros ir mokslo institucijų sąveiką, duomenų kaupimą ir apdorojimą bei stiprinti informacines ir kultūrinės visuomenės kompetencijas“ įgyvendinimo. Taip pat šio uždavinio rezultatai prisidėjo ir prie kultūros ministro valdymo srities 1 veiklos prioriteto „Kultūros vaidmens stiprinimas asmens, visuomenės ir valstybės raidoje“ bei 2 veiklos prioriteto „Kultūros paslaugų prieinamumo ir kokybės gerinimas“ įgyvendinimo. Tęstinės veiklos uždavinio rezultatai taip pat reikšmingai prisidėjo Vyriausybės programos projekto (darbo) „Kultūros svarba asmens, visuomenės ir valstybės raidai“ veiksmo Nr. 2.1.7. „Užtikrinti visiems gyventojams universalią prieigą prie skaitmeninių kultūros išteklių, diegiant integralius organizacinius ir technologinius sprendinius“ ir veiksmo Nr. 2.1.6. „Plėsti kultūros paso paslaugų turinį ir sklaidos formas, pritaikant įvairių tikslinių grupių poreikiams“ įgyvendinimo.

08-001-11-04 Tęstinės veiklos uždavinys – Plėtoti ir palaikyti Nacionalinės bibliotekos valdomą infrastruktūrą siekiant užtikrinti skaitmeninių paslaugų plėtrą ir infrastruktūros kibernetinį saugumą.

5 paveikslas. Viešųjų bibliotekų viešosios interneto prieigos vietų, kuriose naudojama ne mažesnė kaip 30 Mbps interneto sparta, dalis (procentai)



Duomenų šaltinis: Nacionalinės bibliotekos padalinių veiklos ataskaitos

Rodiklio „Viešųjų bibliotekų viešosios interneto prieigos vietų, kuriose naudojama ne mažesnė kaip 30 Mbps interneto sparta, dalis (procentai)“ rezultatų įgyvendinimas 2021–2023 m. buvo stabilus.

Įgyvendinant investicijų projektą „Bibliotekų kompiuterizavimas“ atnaujintos 228 kompiuterinės darbo vietos Lietuvos viešosiose bibliotekose.

Įgyvendinant Kultūros ir kūrybingumo plėtros programos pažangos priemonės Nr. 08-001-04-01-01 „Aukštos meninės vertės, įvairaus ir įtraukaus kultūros turinio prieinamumo didinimas“ veiklos Nr. 4.1.1.6 „Keitimasis knygomis tarp bibliotekų“ projektą „Automatizuotų įrankių sukūrimas ir įdiegimas keitimosi knygomis paslaugoms teikti“ nuo 2023 m. lapkričio 13 d. portale *ibiblioteka.lt* pradėjo veikti atnaujintas TBA-S funkcionalumas, leidžiantis skaitytojams savarankiškai užsisakyti norimą leidinį iš bet kurios šalies viešosios bibliotekos.

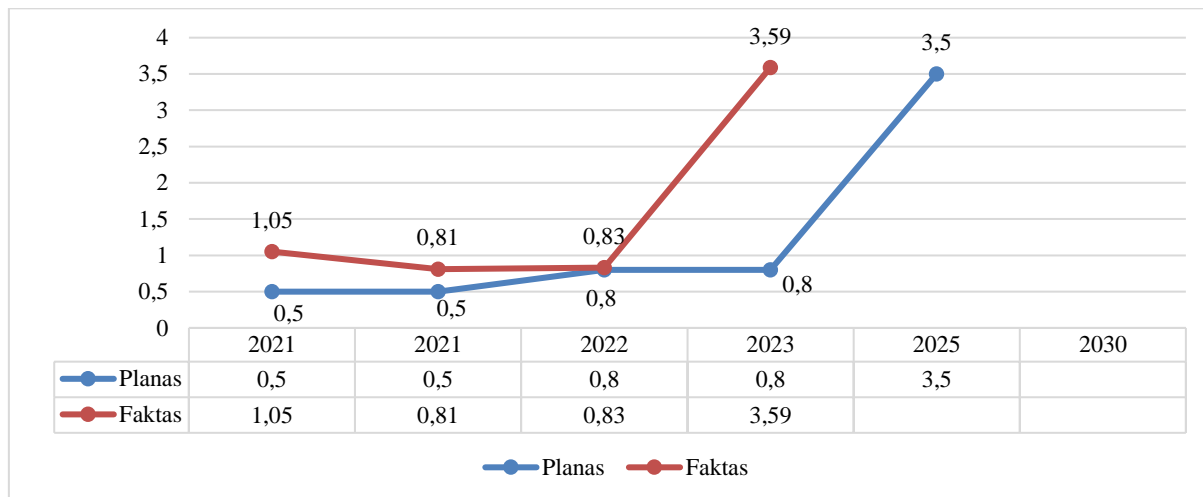
Paminėtina, kad ataskaitiniais metais reguliariai teikta metodinė pagalba viešųjų bibliotekų specialistams dirbantiems su LIBIS ir VEPIS informacinėmis sistemomis: visus metus buvo sistemingai sprendžiamos užklauskos, susijusias su LIBIS informacinės sistemos funkcionavimu, gautos iš viešųjų bibliotekų ir kitų institucijų specialistų. Pagalbos tarnybos sistemoje 2023 m. buvo užregistruoti ir išspręsti 3 105 kreipiniai.

Siekiant užtikrinti Nacionalinės bibliotekos valdomos infrastruktūros kibernetinį saugumą 2023 m. įdiegta nauja Saugos informacijos ir įvykių valdymo (SIEM) sistema „IBM Qradar“. SIEM vykdomas centralizuotas informacijos kaupimas leidžia stebėti visą infrastruktūrą ir reaguoti į konkrečius įvykius (pvz., prisijungimai prie sistemų neturint reikiamų teisių, kibernetinės atakos, užkratai, prieigos prie kritinių sistemų ir pan.).

Šio tęstinės veiklos uždavinio rezultatai reikšmingai prisidėjo prie Nacionalinės bibliotekos veiklos tikslo „Plėtoti Lietuvos bibliotekų sistemos veiklas, kultūros ir mokslo institucijų sąveiką, duomenų kaupimą ir apdorojimą bei stiprinti informacines ir kultūrinės visuomenės kompetencijas“ įgyvendinimo. Taip pat šio uždavinio rezultatai prisidėjo ir prie kultūros ministro valdymo srities 2 veiklos prioriteto „Kultūros paslaugų prieinamumo ir kokybės gerinimas“ įgyvendinimo.

08-001-11-05 Tęstinės veiklos uždavinys – Vykdyti mokslinius taikomuosius tyrimus, terminijos ir metodinių priemonių, enciklopedijų kūrimo bei ekspertinę veiklą, rengti mokslo ir sklaidos projektus, koordinuoti Lietuvos bibliotekų sektoriaus specialistų kompetencijų ugdymą.

6 paveikslas. Mokslinių publikacijų skaičius, tenkantis vienam metodininkui-tyrėjui (vienetai)



Duomenų šaltinis: Nacionalinės bibliotekos padalinių veiklos ataskaitos

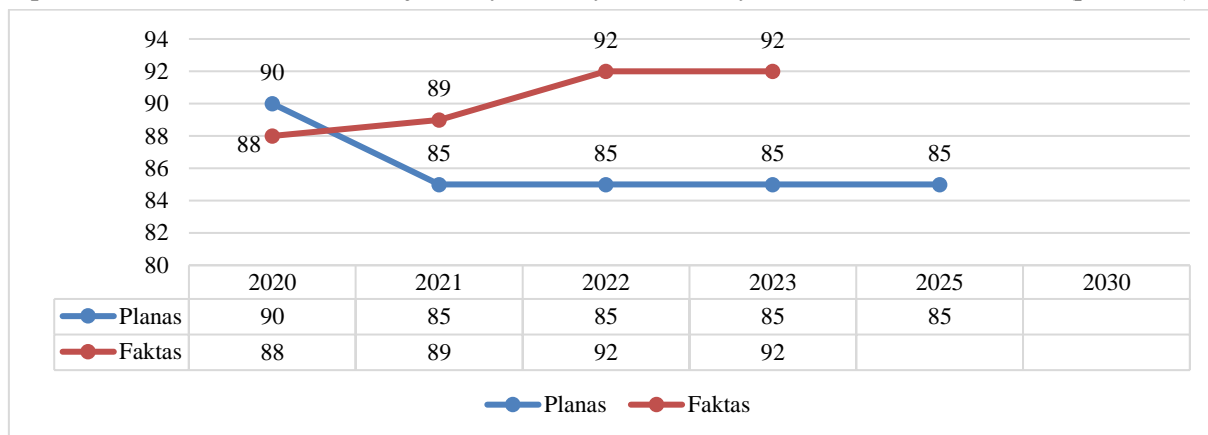
Nacionalinės bibliotekos specialistai ataskaitiniais metais publikavo 23 mokslines publikacijas bei 110 mokslo populiarinamųjų straipsnių ir publikacijų. Taip pat įvykdytų tyrimų pagrindu buvo parengti ir nacionalinėse bei tarptautinėse konferencijose pristatyti 57 pranešimai.

2023 m., siekiant plėsti sprendimų priėmėjams teikiamų išplėstinės informacijos ir didžiųjų duomenų analitikos bei tyrimų paslaugas, Nacionalinė biblioteka vykdė parlamentinės bibliotekos veiklą transformaciją. Parlamentinės bibliotekos veiklą stiprinimas ir aktualizavimas orientuotas ne tik į Seimo, bet ir Vyriausybės, ministerijų, kitų atsakingų institucijų informacinį-analitinį aprūpinimą. Siekiant šių tikslų, buvo tobulinama Nacionalinės bibliotekos organizacinė struktūra. Lapkričio mėnesį darbą jos struktūroje pradėjo Informacijos politikos ir analitikos departamentas, suformuotas anksčiau veikusio to paties pavadinimo skyriaus pagrindu. Per 2023 m. iš viso parengtos ir užsakovams išplatintos 107 analitinės apžvalgos (vidutiniškai vieno spaudos lanko apimties), leistos 8 biuletenių serijos. Viešasis diskursas ir toliau nagrinėtas įvairiais kultūros politikos, klimato kaitos diplomatijos, Baltarusijos krizės, Ukrainos karo, energetikos, medijų, švietimo, kalbos politikos klausimais.

Ataskaitiniais metais Nacionalinės bibliotekos specialistai taip pat aktyviai vykdė ekspertinę bei metodinę veiklą: nuolat teikta metodinė pagalba viešosioms bibliotekoms prenumeruojamų lietuviškų ir užsienio duomenų bazių naudojimo ir administravimo klausimais; organizuoti 27 mokymai viešųjų bibliotekų darbuotojams, atsakingiems už prenumeruojamų duomenų bazių naudojimą. Taip pat periodiškai teiktos ekspertinės konsultacijos specialistams vaikų literatūros klausimais, atsakyta į užklausas bibliotekų ir tiksliniams vaikų literatūros informacijos vartotojams išorėje (padėta nustatyti atskirų vaikų literatūros kūrinių pirminius šaltinius, atsekti pirmuosius publikavimo metus, sudaryti atitinkamus literatūros sąrašus ir kt.), konsultuota dėl vaikų knygų leidybos sovietmečiu, dėl vaikų / paauglių knygų serijų 2009–2021 m., mokytojai konsultuoti dėl pirmokų bibliotekos

formavimo ir kt. Iš viso 2023 m. Nacionalinės bibliotekos organizuojuose kompetencijų tobulinimo renginiuose dalyvavo 5 640 bibliotekų specialistų (palyginimui: 2022 m. – 2 852).

7 paveikslas. Bibliotekų darbuotojų mokymų kokybės ir efektyvumo įvertinimo indeksas (procentai)



Duomenų šaltinis: Nacionalinės bibliotekos padalinių veiklos ataskaitos

Ataskaitiniais metais Nacionalinė biblioteka sėkmingai įgyvendino kartu su Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centru vykdyto projekto „Suaugusiųjų švietimo sistemos plėtra suteikiant besimokantiems asmenims bendrąsias ir pagrindines kompetencijas“ (finansuoto iš Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų) veiklas: per projekto įgyvendinimo laikotarpį parengta ir įgyvendinta 21 mokymo programa, skirta kultūros darbuotojų kompetencijų ugdymui. Iš viso mokymuose dalyvavo 984 dalyviai (iš jų – 728 unikalūs) (planuota – 600 dalyvių, iš jų – 200 unikalių dalyvių). Buvo organizuoti 76 mokymai (2 800 akad. val.) aktualiomis temomis, kuriuose dalyvavo kultūros sektoriaus specialistai iš daugiau kaip 200 skirtingų institucijų.

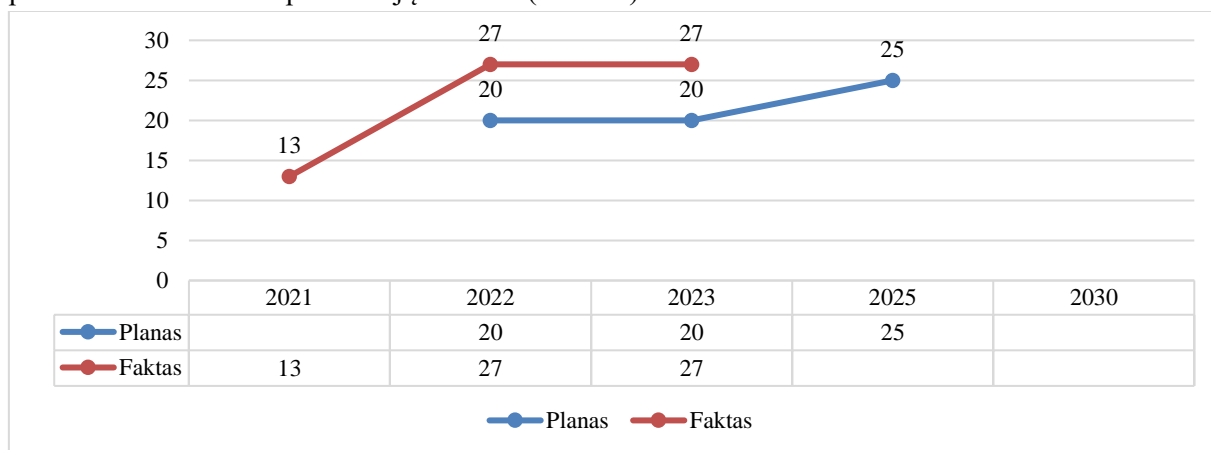
2023 m. taip pat pradėtas įgyvendinti Kultūros ir kūrybingumo plėtros programos pažangos priemonės Nr. 08-001-04-01-01 „Aukštos meninės vertės, įvairaus ir įtraukaus kultūros turinio prieinamumo didinimas“ projektas „Kultūros sektoriaus bendrųjų, vadybinių ir profesinių kompetencijų tobulinimas“: parengti bendrųjų, vadybos ir profesinių kompetencijų sąrašai ir aprašai, rekomendacijos, organizuoti 51 bendrųjų, vadybinių ir profesinių kompetencijų mokymai (apmokytų unikalių dalyvių skaičius – 2023 m. planuota 500, įgyvendinta 838), sukurta mokymosi aplinka „Kompetencijų biblioteka“ (sukurtos 265 organizacijų paskyros, iš jų 67 bibliotekos; vartotojų / licencijų skaičius – 5 280), koordinuotas stažučių Nacionalinėje bibliotekoje ir apskričių viešosiose bibliotekose organizavimas (2023 m. planuota 20, įgyvendinta 60 stažučių (unikalių dalyvių – 58).

Svarbu paminėti, kad ataskaitiniais metais buvo įgyvendinami dar du Kultūros ir kūrybingumo plėtros programos projektai: „Kultūra atrakina: paveldo pažinimas mokytojams“ ir „Pozityvios žinios apie kultūros paveldą“ (Kultūros ir kūrybingumo plėtros programos pažangos priemonės Nr. 08-001-04-06-01 „Tvarių prielaidų ir paskatų aktualizuoti kultūros paveldo vertybes sukūrimas“ veiklą Nr. 1 „Pažinimo įgūdžių formavimas“ ir Nr. 2 „Pozityvios žinios apie kultūros paveldą“ finansavimas).

- Projektas „Kultūra atrakina: paveldo pažinimas mokytojams“: suorganizuota 12 mokymų; mokymų dalyvių skaičius (unikalių) – 555 (peržiūrėjusių visus 12 įrašų ir 100 proc. baigusią visą bendrinių el. mokymų apie kultūros paveldą programą); 3 140 (peržiūrėjusių bent 1 įrašą iš visos bendrinių el. mokymų programos).

- Projektas „Pozityvios žinios apie kultūros paveldą“: suorganizuoti 3 nuotoliniai mokymai (dalyvių skaičius – 80), 6 praktiniai mokymai (dalyvių skaičius – 17), baigiamasis forumas (gyvai dalyvavusiųjų skaičius – 36, tiesioginės renginio transliacijos ir įrašo peržiūrų skaičius – 399); sukurta 12 profesionalaus turinio projektų; 6 straipsniai (fotoreportažai) paskelbti interneto portaluose *LRT.lt* ir *bernardinai.lt*, regioninėse internetinės žiniasklaidos priemonėse ir spaudoje; 6 vaizdo klipai (ilgoji ir trumpoji versija) paskelbti socialiniuose tinkluose (profesionalaus turinio peržiūrų skaičius – 633 040).

8 paveikslas. Lietuvos mokslo tarybos vertinimui pateiktų mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir meno veiklos publikacijų skaičius (vienetai)



Duomenų šaltinis: Nacionalinės bibliotekos padalinių veiklos ataskaitos

Ataskaitiniais metais Lietuvos mokslo tarybos vertinimui pateikta 35 proc. daugiau Nacionalinės bibliotekos ekspertų ir tyrėjų parengtų ir publikuotų mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir meno veiklos publikacijų, nei planuota (pateikta – 27, planuota – 20).

Pažymėtina, kad per ataskaitinį laikotarpį Nacionalinė biblioteka taip pat intensyviai vykdė tyrimų ir mokslinės sklaidos veiklas ir išleido 31 leidinį (palyginimui: 2022 m. – 21). Nacionalinė biblioteka, įgyvendindama Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintą Lietuvos sostinės Vilniaus ir Gedimino laiškų metų minėjimo 2023 metais planą, parengė pirmąją „Vilniaus“ bibliografijos dalį. Bibliografijos rodyklės rengėjai susitelkė į 1990–2022 m. atliktus mokslinius tyrimus apie Vilnių, jo gamtą ir gyventojus. Rodyklėje pateikiami duomenys apie 5 590 tyrimų. Tai Lietuvoje ir užsienio šalyse publikuotos monografijos, studijos, disertacijos, mokslo straipsniai, šaltinių publikacijos, žinynai ir kiti akademiniai informaciniai leidiniai. Tad šioje rodyklėje surinkta naujausia, esminė ir moksliskai patikima informacija apie Vilniaus tyrimus.

Taip pat svarbu paminėti ir pirmą kartą į lietuvių kalbą išverstus lenkų žvalgybininko ir žurnalisto Tadeuszo Katelbacho slaptuosius raportus ir publicistiką dviejų tomų leidinyje „Tadeusz Katelbach: atvirai ir slaptai apie Lietuvos politiką“. Pirmame leidinio tome „Atvirai“ skelbiamas išsamus įvadinis straipsnis, 1933–1937 metais „Gazeta Polska“ išspausdinti T. Katelbacho straipsniai ir korespondencijos, antrame tome „Slaptai“ – slaptieji raportai, saugomi Naujųjų aktų archyve Varšuvoje. Ketverius metus (1933–1937 m.) Lietuvoje dirbusio lenkų žurnalisto, diplomato, žvalgybininko T. Katelbacho slaptuose raportuose aprašomi žinomi kultūros ir politikos asmenys iki šiol netyrinėtu ir nežinotu požiūriu.

Ataskaitiniais metais biblioteka išleido ir žymaus tarpukario advokato, politiko, visuomenės ir kultūros veikėjo Zigmo Toliušio (1889–1971) atsiminimų pirmąją dalį „Atsiminimai ir apybraižos. Gyvenimo kelio pradžia (1889–1921)“. Šis leidinys – tai pirmasis bandymas pristatyti skaitytojams Z. Toliušio atsiminimus kaip vientisą, paties autoriaus sudarytą kūrinį. Iki šiol jo atsiminimai, nors yra žinomi tyrinėtojams, nebuvo sulaukę deramo dėmesio bei platesnės refleksijos visuomenėje.

Šio tęstinės veiklos uždavinio rezultatai reikšmingai prisidėjo prie Nacionalinės bibliotekos veiklos tikslo „Plėtoti Lietuvos bibliotekų sistemos veiklas, kultūros ir mokslo institucijų sąveiką, duomenų kaupimą ir apdorojimą bei stiprinti informacines ir kultūrinės visuomenės kompetencijas“ įgyvendinimo. Taip pat šio uždavinio rezultatai prisidėjo ir prie kultūros ministro valdymo srities 1 veiklos prioriteto „Kultūros vaidmens stiprinimas asmens, visuomenės ir valstybės raidoje“, 2 veiklos prioriteto „Kultūros paslaugų prieinamumo ir kokybės gerinimas“ įgyvendinimo.

III SKYRIUS

VALSTYBĖS VALDOMŲ ĮMONIŲ IR VALSTYBĖS KONTROLIUOJAMŲ VIEŠŲJŲ ĮSTAIGŲ VEIKLOS REZULTATAI

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka neturi valdomų įmonių ar kontroliuojamų viešųjų įstaigų.

Generalinio direktoriaus pavaduotojas
infrastruktūrai, laikinai einantis
generalinio direktoriaus pareigas

Aidas Sinkevičius

Mokslinė sekretorė

Alma Masevičienė